

A  ı k k a r a

Hayâli, kayalı, hakka dayalı dergi

↻ Zülalî ↻ Dertli Kerem ↻ Tacettin Şimşek ↻ Aslan Avşarbey
↻ Azade Turab ↻ Fikret Görgün ↻ Halit Yıldırım ↻ M. Nihat Malkoç
↻ Zeynel Abidin Payas ↻ Mustafa İmir ↻ Hikmet Kızıl ↻ M. Hanefi Yılmaz
↻ Mehmet Pektaş ↻ Musa Tuncer ↻ Erdoğan Öner ↻ Leyla Yıldırım
↻ Köksal Cengiz ↻ Celil Çinkır ↻ Osman Gazi Tura ↻ Ercan Sağlam

56. Sayı Ekim 2022

Alavere Dalavere

Kopuk Hüseyin ile Kopuk Mehmet isimli iki kardeş kendi memleketlerinde tutunamayınca yeni yerler görmek ve yeni bir yurt edinmek amacıyla yollara düştüler. Her nereye gittilerse hüsnü-kabul göremediklerinden epeyce bir vilayet, kaza ve köy gezdiler. Sonunda iki kardeşin yolu Üzümlü köyüne düştü. Bu köy bağlık, bahçelik bir köydü. Köyün insanları da misafirperver ve cana yakın insanlardı. Bu iki kardeş ilk gece köy odasında misafir edildiler.

Akşam yemekten sonra çaylar içilirken köyün muhtarı onlara merakla sordu.

“Ağalar nerden gelir nereye gidersiniz? Kimsiniz, necisiniz, ne iş yaparsınız?”

İki kardeş birbirlerine baktılar. Zira verecekleri doğru dürüst bir cevapları da yoktu. İki kardeşin niyeti bu köyde üç beş gün eğleşip yola devam etmekte. Nereden geldikleri belli olmadığı gibi nereye gideceklerini de bilmiyorlardı. İkisinin de namı adı üstünde Kopuk Hüseyin ile Kopuk Mehmet’ti.

Sonunda büyük kardeş Kopuk Hüseyin cevap verdi:

“Ağalar biz gariban iki kardeşiz. Kayseri taraflarındanız. Anamız bizi doğururken ölmüş. Babamız Ahmet Efendi de bir depremde ölünce bizi amcamız büyüttü. Lakin yaşımız ilerleyip kendimize ev bark kurmamız gerektiğinde babamızın malına çöken amcamız bizi köyden kovdu. Amcamız zengin olduğu için köylü de ondan yana tavır aldılar. Biz de iki kardeş düştük yollara. O köy senin bu köy benim gezer dururuz. Aslına bakılırsa nerden geliriz, nereye gideriz biz de bilmeyiz. Kader rüzgârı bizi bu köye getirdiği için buradayız. Yarın nerede oluruz Allah bilir.”

Köyün muhtarı merhametli bir adamdı. Onların haline acıdı. Kafasında bir plan yaptı ama bunu kendi adamlarıyla konuşmadan onlara açmadı.

“Sabah ola hayrola, şimdilik dinlenin sabah bir hal çaresi buluruz.” dedi ve oradaki köylülere işaret ederek iki kardeşi dinlenmeleri için yalnız bıraktı.

Odadan çıkan köylüler muhtara sordular:

“Hayırdır muhtar adamlar için bir şeyler düşünür gibisin. Kafandan neler geçiyor?”

Muhtar:

“Ben derim ki bu insanlar zararsız, gariban insanlara benziyor. Madem amcaları mallarına el koyup bunları köyden kovmuş biz de onlara kucak açalım. Biliyorsunuz geçen gün vefat eden Hacı İsmail’in çoluğu, çocuğu, kimsesi olmadığı için evi ocağı kapandı. Bu iki kardeşi onun evine yerleştirelim. Hacı İsmail’in emendeki iki dönüm bağını da bunlar işlesin. Böylece bu garipler de yurt yuva kursunlar.”

Köylülerden birisi itiraz etti.

“Ne idüğü belirsiz adamları köye sokmak münasip değildir. Asker kaçağı mı hapis kaçağı mı yoksa başka bir şey mi bilen de yok. Bence yarın gönderelim gitsinler, nereye giderlerse.”

Ancak diğer köylüler muhtarın teklifine sıcak bakıyorlardı.

“İki kuş bir çalıya sinmiş. Bırakın muhtarın dediği gibi yurt yuva kursunlar. Zaten bir yaramazlıkları varsa muhtar sorar soruşturur. Candarma da gelir alır gider.”

Sonunda herkes ikna oldu ve sabah muhtar bu kararı iki kardeşe açıkladı. Üzümlü’nün havası, suyu ama en çok da üzümleri iki kardeşi cezbetmişti. Bu teklifi seve seve kabul ettiler. Hacı İsmail’in evini iyi kötü tamir edip buraya yerleştirdi. Muhtarın gösterdiği bağda köylüler gibi çalışmaya başladılar.

Bağ bozumu zamanı gelmişti. Bu köyün sakinleri ürettikleri üzümlerden pekmez, şıra, sirke, pestil yaptıkları gibi bir kısmını da kuruturlardı. Ancak köylüler bu ürünleri pazarda satmayı bilmezler ne üretirlerse kendileri tükettikleri gibi olmayan eşe dostla dağıtırlardı.

İki kardeş kolları sıvayıp etraftan gördükleri kadarıyla birer küp sirke kurdular. Sirkesinin olduğuna kanaat getiren Kopuk Hüseyin bir gün kardeşine:

“Bu sirke bana çok. Ben sirkemi pazara çıkarıp satacağım. Bu iş tutarsa bir iki seneye kalmaz köyün tamamını satın alırım.” dedi.

Bu sözler Kopuk Mehmet’in de iştahını kabartmıştı. İki kardeş, köylülerden emanet bir eşek bulup birer testi sirkeyle pazara yollandılar. Kopuk Hüseyin’in üzerinde 25 kuruş vardı, ancak kardeşi Kopuk Mehmet’te metelik yoktu.

İki kardeş pazar yerine vardıklarında bir ağacın gölgesine çömeldiler. Siftah bile edemediğin öğlen olmuştu. Kopuk Hüseyin, tabakasından bir sigara çıkarıp telledikten sonra cebindeki 25 kuruşu kardeşine uzattı:

“Bizim oğlan şu maşrapayı doldur da sirkenin tadına bakayım.” dedi.

Kardeşi Kopuk Mehmet, parayı almayacak olmuşa da ağabeyinin ısrarı baskın geldi ve alıp cebine indirdi. Kopuk Hüseyin de dolu maşrapayı kafasına dikti. Çenesinden akan sirkeyi koluyla silerken Kopuk Mehmet, kasketini arkaya doğru kanırttı:

“Ede böyle olmadı. Ben siftah ettim, sen etmedin, al şu parayı. Ben de senin sirkenin tadına bakayım.” dedi.

Bu defa Kopuk Hüseyin parayı almayacak oldu. Kopuk Mehmet, yemin billah parayı ağabeyinin koynuna soktu. Kopuk Hüseyin, önündeki küpten bir maşrapa doldurup kardeşine uzattı.

Biraz sonra Kopuk Hüseyin yalanmaya başladı: “Ülen Mehmet senin sirke bayağı eyiymiş. Bir tas daha doldur hele.”

Kopuk Mehmet, bu işe biraz bozulmuştu: “Ede, satmaya getirdik. Tadına baktın ya işte...” diye itiraz etti.

Kopuk Hüseyin kasılarak: “Parasıynan değişimi gadasını aldığım. Tut şunu.” deyip biraz önce Mehmet’ten aldığı 25 kuruşu tekrar ona verdi.

Mehmet, maşrapayı doldurup Kopuk Hüseyin’e uzattı. Kopuk Hüseyin, yine sirkeyi bir dikişte içti. Mehmet, boşalan bardağı Kopuk Hüseyin’in elinden aldı. 25 kuruşu Kopuk Hüseyin’in önüne attı: “Sen de doldur.” dedi.

Doldur, boşalt, doldur, boşalt... 25 kuruş aralarında dönüp durdu. Her tastan sonra biraz daha yayıldılar, ağızları yüzleri kaydı. Kasketleri bir yana, kuşakları bir yana gitti. İkine doğru testiler boşalmış her ikisi de ağacın altına boylu boyunca kösülmüştü.

Malını satıp öteberisini eşeğine saran yerden bitme uyanık bir köylü bunların altındaki çula göz dikti:

“Ağalar şöyle bir doğrulun da altınızdakini alayım.” diyerek iki kardeşin altında kalan çula el attı.

Kopuk Mehmet, toparlanıp kalkacak olsa da ayağa kalktığı gibi kendini yerde buldu. Bir daha yeltendi kalkmaya ama yine yere kapaklandı. Bu defa Kopuk Hüseyin yekindi kalkmaya, o da aynı şekil kıcının üstüne düştü. İki izbandut, güç bela birbirlerine dayanarak ayağa kalkabildiler. Kopuk Hüseyin sallana sallana:

“Heyyt var mı ulan bana yan bakan!” diye bastı narayı.

Kopuk Mehmet de oturaklı bir küfür savurup altlarından çullarını almaya uğraşan köylünün burnunun üstüne sumsuğu indirdi. Adam, yumruğu yediği gibi havalanıp bir pazarcının tablasının üstüne kondu. Adamın tablası ters yüz oldu.

Ürünler ortalığa saçıldı. Derken ortalık bir karıştı ki sormayın. Zabıtası, zaptiyesi, candarması olayı zor yatıştırdı. Candarma iki kardeşi yakalayıp nezarete tıktı ve bunlara iyi bir dayak attı. İşin aslı sonradan anlaşıldı. Meğer bizimkiler sirke yapıyoruz derken bilmezliğe şarap yapmışlardı. Ancak uyanıklık edecekler ya testileri yarım doldurup geri kalan kısmına yolda dereden su çektikleri için şarap tesirini yavaş yavaş göstermişti. Bereket versin pazarcılar şikâyetçi olmayınca nezaretten kurtulup salıverildiler. Ancak dışarı çıktıklarında baktılar ki emanet aldıkları eşeğin yerinde yeller esiyor. Yayan yapıldak köyün yolunu tuttular. Köye varıp dayağın ve yorgunluğun üzerine iyi bir uyku çektikten sonra hesap görmek için oturdular. Önlerinde 25 kuruş...

Kopuk Hüseyin:

“Bizim oğlan ben bu ticaretten bir şey anlamadım. Gittim, cebimde 25 kuruş, geldim cebimde 25 kuruş. Yediğim sopa, çaldırdığımız eşek de cabası.”

Kopuk Mehmet:

“Valla ben de anlamadım. Koca testiye sattım, tek kuruş kazanamadım. Bu testinin parasını vereceksin. Alayını sen içtin.”

Verirdin, vermezdin derken iki kardeş bir kavga tutuştular. Konu komşu gelmese kan çıkacaktı. Bu olay üzerine Kopuk Mehmet köyü terk etti. Kopuk Hüseyin, köyden bir kızla evlenip oraya temelli yerleşti, çora çocuğa karıştı.

Bu olay Kopuk Hüseyin ailesinin ilk ticari girişimi olarak kayda geçmişti. Zira Kopuk Hüseyin’in oğlu Ahmet Efendi’nin girişimci ruhu babasından geliyordu. Ahmet Efendi, köyde sevilen sayılan biri idi... Hatta bir dönem muhtarlık bile yapmıştı.

O sıralar, Üzümlü’nün komşu köylerle arazi davaları başladığından Ahmet Efendi azalarla birlikte Ankara’nın yolunu tutmuştu. Otobüs bir tesiste mola verdi. Lokantanın harıl harıl işlediğini gören Ahmet Efendi’nin ticaret damarı kabarmıştı. Köyün arazi davasını falan unutmuştu. Aslında unutmamıştı, parayı bastırıp hem köyün arazisini hem de davalık araziye alacak ve böylece hemen köşeyi dönecekti.

İşletmecilerle ayaküstü görüşüp hemen kafasından planı projeyi yapmıştı. O da yol üstüne bir lokanta açmaya karar verdi. Azaları orada bıraktığı gibi gerisin geriye köye döndü. Deliboşuk kayınbiraderine fikrini açmış, o da balıklama atlamıştı. Büyük oynayacaklar, büyük kazanacaklardı. Elleri avuçlarında ne varsa satıp savdılar, bu işe yatırdılar.

Ahmet Efendi takım elbiseyi çekip kasaya otur-

muş, kayınbiraderi de ortalıkta, Ahmet Efendi ne derse ona koşturuyordu. İlk günler yoldan vızır vızır işleyen arabaları seyretmekle geçmişti. Tesis- te tek bir otobüs bile durmuyordu. Ahmet Efendi, baktı böyle olmayacak, gelene geçene buyur çek- sin diye kayınbiraderini yola dikti. Zavallı kaç defa ezilmekten kıl payı kurtulmuştu. İşin raconunu sonradan öğrendiler. Zira işletmeciler, otobüsler kendi tesislerinde mola versin diye otobüs firma- sına para ödüyordu. Bizimkiler bu defa firmaların kapısını çaldılar. Ellerindekini tesise yatırdıkla- rından firmaların istedikleri parayı verememişler- di tabii. Sonunda Kopukoğlu Turizm adında bir firma anlaşmak amacıyla Ahmet Efendi'yi firma merkezine çağırdı. Ahmet Efendi komşu vilayet- te bulunan firma merkezine gittiğinde onu patron Mehmet Bey ile görüştürdüler.

Mehmet Bey yaşlı ama dinç bir adamdı. Ahmet Efendi'yi iyice bir süzdükten sonra:

“Nerelisin?” diye sordu.

Ahmet Efendi:

“Üzümlü’denim.”

Ahmet Efendi koltuğunda geriye yaslandı.

“Kimlerdensin?”

Ahmet Efendi biraz utana sıkıla:

“Kopuk Hüseyin’in oğluyum.” diye cevap verdi.

Mehmet Bey önünde duran bilet koçanını eline aldı. Evirdi, çevirdi ve Ahmet Efendi'ye uzattı.

“Oku bakalım bizim firmanın adı neymiş?”

O zamana kadar hiç dikkatini çekmeyen bu isim onu birden heyecanlandırmıştı. Mehmet Bey devam etti.

“Babanız sağ mı?”

“Sağ.”

“Peki köyde babanızdan başka kiminiz var ak- raba olarak?”

Ahmet Efendi bu sorular karşısında şaşırılmıştı.

“Baba tarafından kimse yok anne tarafımdan akrabalarımız var.”

“Peki babanın kardeşi falan yok muymuş?”

Bu soru Ahmet Efendi'nin aklını başına getir- meye yetmişti.

“Yoksa siz amcam Kopuk Mehmet misiniz? Ba- bamla sirke satacağım diye kavga eden ve köyü terk eden amcam Kopuk Mehmet?”

Mehmet Bey gülümsedi ama renk vermedi.

“İsim benzerliği olmalı. Madem bu kadar isim benzerliği var o zaman bu anlaşmayı imzalayalım. Yalnız 25 kuruşunu önden alırım ona göre.” dedi.

Ahmet Efendi, Kopuk Mehmet'in bu şartına bir anlam veremese de cepkeninden bir 25 kuruşluk çıkardı. Ahmet Efendi, bozukluğu amcasına uza- tırken amcası da aslında ayağa kalkıp yeğenini

kucaklamak istemişti ama ticaret ona akraba ile iş yapmamayı da öğretmişti. Ancak yeğenine bir şans vermeliydi. Kendisini ifşa etmediğine göre bu ticarete akrabalık değil iş ortaklığının hükümleri geçerli olurdu. Kopuk Mehmet, yıllardır içinde yer eden 25 kuruşu kurtarmış olmaktan da çok mem- nun, anlaşmayı imzaladı. Anlaşmaya göre o fir- manın otobüsleri Ahmet Efendi'nin lokantasında mola verecek, onlar da belirlenen parayı ay sonun- da firmaya vereceklerdi.

Otobüsler lokantada durmaya başlayınca ortalık şenlenmişti. Şen ortakların keyfine diyecek yoktu. Ancak ay sonu gelip hesap görülünce ellerinde hiç- bir şey kalmamıştı. Birkaç ay sıfıra sıfır çıktıktan sonra bu işin böyle olmayacağını anladılar. Ek ge- lir bulmak zorundaydılar. İşe tuvaletten başladılar. Ahmet Efendi yaz dedi kayınbiraderine:

“Küçük 15, büyük 20, peçete 5, kolonya 10... Çay 30, çorba 65... Kuru, pilav 95...”

Yeni tarifeyle de bir ay geçti. Bu defa ellerinde üç beş kuruş kalmıştı. Ama attıkları taş, ürküttükleri kurbağaya değmiyordu.

Ahmet Efendi yine çekti bir köşeye kayınbira- derini:

“Bu böyle olmayacak, abdestle namazı da para- lı yapalım. Abdest 10, namazlardan rekât başına 2 lira.”

Şen ortakların planı ilk günler işler gibi olmuştu ama sonrasında vatandaş tuvalet ihtiyacı için te- sisin arka taraflarına dolanmaya, duvar diplerine gitmeye başlamıştı. Namaz için kimisi teyemmüm almış, kimisi otobüsteki suyu kullanmış; sağa sola durmuştu. Sonunda Ahmet Efendi ve kayınbira- deri topu dikip dükkânın kapısına kilidi vurdu. Vurdu vurmasına ama ticaret sevdasından da vaz- geçmediler. İyi kötü lokantacılığı öğrenmişlerdi. Kayınbirader de yemek yapmayı öğrenmişti. Bu defa ikisi birlikte şehir içinde bir lokanta açma- ya karar verdiler. Memlekette yeni yeni self servis meşhur olmaya başlamıştı. Şen ortaklar da önceki işlerinde elemandan çok çektiklerinden self servis yapmaya karar verdiler.

İlk müşteriler yemeklerini kendileri alıp karın- larını doyurduktan sonra hesabı ödemek için ka- saya yani Ahmet Efendi'ye geldiler. Ahmet Efendi adamlara ters ters bakıp:

“Nereye gidiyorsunuz? Hele şu boş tabakları kal- dırın, masanızı silin. Burası self servis.” diye çıkış- tı.

Müşteriler, gönüllü gönülsüz boşalan tabakları- nı arka taraftaki mutfığa götürdüler. Yine kasaya gelip hesabı istediler.

Ahmet Efendi ters ters baktı:

“Bulaşıklarınızı yıkadınız mı?” diye sordu.

Adamlar:

“Ne bulaşığı ağa?” deyince Ahmet Efendi:

“Burası self servis beyler, gidin bulaşığınızı yıkayın hesap ondan sonra...” diye çıkıştı.

Adamlar da self servisi bilmediklerinden herhalde böyle olacak deyip bulaşıklarını da yıkadılar. Yıkadılar ama lokantaya da bir daha ayak basmadılar. Bizimkilere has self servis uygulaması yüzünden dükkâna bir gelen bir daha gelmez olmuştu. Bu macera kısa sürede sona erdi.

Yeni işe yatıracak sermayeleri yoktu. Tencerenin de kaynaması lazımdı. Ahmet Efendi bu defa balonculuğa başladı. Torunu Alican ile birlikte parka gidiyor, onun eline bir balon verip parkı turlamasını istiyordu. Torun Alican'ın elimdeki balonu gören çocuklar, annelerinden babalarından balon istiyordu. Çoğu zaman çocukların balon için ağladıkları da oluyordu. O zaman Ahmet Efendi direkt balonun fiyatını yükseltiyordu. Normal zamanda 3-5 liraya sattığı balona, 15-20 lira fiyat çekiyordu. Aileler de mecburen bu fiyata almak zorunda kalıyordu balonu. Alican'ın diğer görevi ise Ahmet Efendi'nin sattığı balonları patlatmaktı. Parkta paranın kokusunu alan başka baloncular da türeyince bunlara yine yol göründü. Bu iş de böylece noktalanmış oldu.

Ahmet Efendi'nin torunu Alican ilkokulda kooperatifçilik koluna girmişti. Öğretmen teneffüslerde ona kantinde satış yaptıırıyordu. Alican da ta o zamanlardan ileride kantinci olmayı kafaya koymuştu. Bu yüzden onun da ilk ticari girişimi kantincilik oldu. Kantin ihalelerinden birine girdi, kim kaç veriyorsa iki katını verip ihaleyi aldı. Kısa sürede köşeyi döneceğimden emindi. Aile geleneği bozulmadı, evdeki hesap yine çarşıya uymadı. Ay sonu hesabı çıkardığında cebinde olması gereken bol sıfırlı rakamın başında eksi vardı. Hemen fiyatları yukarı yönlü güncelledi. Su 5, çay 10, bisküvi 15, tost 35... O fiyatları yükseltince öğrenciler azıklarını evden getirmeye başladı. Hatta öğrenciler arasında korsan kantinciler türedi. Çantasını BİM'den, A101'den dolduranlar okulda kaçak satış yapıyorlardı. Alican sene sonunu zor getirip kantin işini de boşladı.

Alican şimdi amcaoğluyla yeni bir işe girmek üzere. Pazarda don atlet satacaklar. Satışları kampanyalı olacak: 2 al 3 öde. İlk başlarda bu kampanya olayı Alican'ın aklıma yatmadı ama amcaoğlu “İkinin parasını veren üçün parasını da verir emmioğlu.” dedi. Düşündü amcasının oğlu haklıydı. Alican ticareti öğrenmeye başlamıştı.

❖ Hacı Musa Tuncer

Allah Muhafaza

Zıvanadan çıktı bu han'fendiler
Heriflerle her gün nizah ederler
Susmakla yetinir beyefendiler
Atalar bir görse acep ne derler?

Evlenince oldu bütün olanlar
Gün güne tersine döndü planlar
Tövbe iflah olmaz bizim oğlanlar
Her ay inleyerek taksit öderler

Yerinde lâzımsa alıp verseler
Erkeği lüzumsuz işler hörseler
Birin evinde bir şey görseler
“Biz de alak” diye kafa diderler

Diyeceğim hepsi ayrı bir tevir
Hep alttan alırsın yapaman zavır
Bu nasıl zamane bu nasıl devir?
Annacına geçip tavır güderler

Eşyanın kenarı solsa atılır
Saray koltuğunda köşkte yatılır
Kolda bilezikler, alyans satılır
Kapının önüne konur sedirler

Azâbî yaranmaz her şeyi alsa
Bir daha “tövbeler” zır bekâr kalsa
Allah muhafaza bir terslik olsa
Parmakla gösterip “herif bu!..” derler